

Зміст

1. Індустрія управління активами. Загальний огляд	2
2. Результати діяльності ринку управління активами ICI	3
2.1. Кількість КУА та ICI	3
2.2. Регіональний розподіл КУА та ICI	6
2.3. Вартість активів та чистих активів ICI	7
2.4. Чистий притік/відтік капіталу у відкритих ICI	9
2.5. Інвестори ICI	12
2.6. Структура активів ICI	14
2.7. Доходність ICI та інших напрямків інвестування	17
3. Резюме	19

1. Індустрія управління активами. Загальний огляд

Кількість учасників ринку

Компанії з управління активами (КУА)

У 3-му кварталі 2019 року кількість **компаній з управління активами** зменшилася із 295 до **294** – за рахунок виходу з ринку на одну київську компанію більше, ніж їх було створено.

З усіх діючих КУА, станом на кінець вересня, 282 компанії мали в управлінні від одного до 45-ти ІСІ, а майже 99% від усіх таких КУА управляли принаймні одним венчурним фондом.

Інститути спільного інвестування (ІСІ)

У липні-вересні 2019 року було зареєстровано 33 нових ІСІ. З урахуванням фондів, які закрилися протягом 3-го кварталу, станом на 30.09.2019 **кількість діючих зареєстрованих ІСІ**, за даними УАІБ, збільшилася до **1848** (+1.4% за 3-й квартал).

Кількість **ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів (сформованих)**, у 3-му кварталі 2019 року прискорила зростання і на кінець вересня досягла **1284** (+25 фондів, або +2.0%).

Недержавні пенсійні фонди (НПФ)

Кількість **НПФ в управлінні**, станом на 30.09.2019 року, збільшилася з 58 до **60** (без урахування корпоративного фонду НБУ) – у тому числі 47 відкритих, 7 корпоративних та 6 професійних. Всього активами НПФ, як і раніше, управляли 33 КУА.

Страхові компанії (СК)

Кількість **СК, що передали свої активи в управління КУА**, а також КУА, що надавали такі послуги, упродовж липня-вересня 2019 року залишалася незмінною – таких страхових компаній станом на 30.09.2019 було 2, а КУА – одна.

Активи в управлінні та ВЧА

Сукупні загальні активи в управлінні КУА у 3-му кварталі прискорили зростання до +3.3% і на 30.09.2019 сягнули **349 965.9** млн. грн. У річному вимірі, з вересня 2018 року, вони продовжували сповільнене зростання (+16.4%).

Інститути спільного інвестування (ІСІ)

Загальні активи ІСІ в управлінні, включно з тими, які ще не досягли нормативу мінімального обсягу активів, також зросли на 3.3% за 3-й квартал 2019 року та на 16.4% за рік (з початку року приріст становив 11.2%), до **348 304.6** млн. грн.

Активи діючих ІСІ, що досягли нормативу мінімального обсягу активів («визнаних» ІСІ), за 3-й квартал мали аналогічний приріст (+3.3%), за 9 місяців 2019 року – зросли на 14.5%, а за останній рік – уповільнилися до +15.8%. На 30.09.2019 вони становили **339 921.7** млн. грн. Квартальне зростання відбулося за рахунок **венчурних фондів**, кількість яких і далі збільшувалася. Зросли за цей період й інтервальні ІСІ (вартість їхніх портфельних інвестицій, тоді як кількість цих фондів не змінилася). Решта секторів, зокрема й відкриті фонди, зазнали зменшення активів на тлі подальшого зниження фондових індексів у 3-му кварталі.

Вартість чистих активів сформованих ІСІ («визнаних») у липні-вересні 2019 року загалом прискорила квартальне зростання до 3.7%, а за рік із вересня 2018-го – сповільнила до +13.6% (з початку року – додала 12.1%). Станом на 30.09.2019 ВЧА ІСІ в цілому досягла **264 302.1** млн. грн.

Недержавні пенсійні фонди (НПФ)

Активи НПФ в управлінні КУА у 3-му кварталі 2019 року сповільнили квартальне і річне зростання – до 3.0% і 16.6% відповідно, а за 9 місяців року – додали 13.6%. Станом на 30.09.2019 вони сягнули **1 550.3** млн. грн.

Страхові компанії (СК)

Активи СК в управлінні КУА за 3-й квартал 2019 року прискорилися до 5.4%, а з початку року наростили 22.4%, що продовжило сповільнення їхнього річного падіння до -13.2% у вересні. Станом на 30.09.2019 ці активи становили **97.7** млн. грн.

2. Результати діяльності ринку управління активами ІСІ

2.1. Кількість КУА та ІСІ

У 3-му кварталі 2019 року українська галузь управління активами ІСІ продовжувала кількісно й вартісно зростати. За даними УАІБ, упродовж кварталу було створено дві нові КУА, але закрито – три, а отже **кількість компаній з управління активами** зменшилася із 295 у червні до **294** у вересні 2019 (рис. 1).

КУА із фондами в управлінні за липень-вересень 2019 року збільшилося на дві – до 282, а найбільша кількість фондів в управлінні зросла з 36-ти у червні до 45-ти у вересні. Майже 99% від усіх КУА управляли принаймні одним венчурним ІСІ.

Упродовж липня-вересня 2019 року було зареєстровано **33 нових ІСІ**, у т. ч. венчурних – 31

(після 30-ти у 2-му кварталі; усі – венчурні). З урахуванням фондів, які закрилися протягом 3-го кварталу, станом на 30.09.2019 **кількість діючих зареєстрованих ІСІ**, за даними УАІБ, збільшилася до **1848** (+1.4% за 3-й квартал, після +1.6% у 2-му).

Кількість **ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів** (сформованих, «визнаних») на кінець вересня досягла **1284** (+25 фондів, або +2.0%, після +1.4%). Таким чином, у 3-му кварталі 2019 року динаміка створення нових фондів залишалася позитивною 16-й квартал поспіль і продовжувала прискорювати зростання.

Рис. 1. Динаміка кількості КУА та ІСІ у 3-му кв. 2018-19 року

Збереженню позитивної та навіть прискореної динаміки кількості фондів сприяв попит на **венчурні КІФ**, що лише посилювався у цей період: 29 із 33-х новостворених протягом липня-вересня ІСІ та із 35-ти, що досягли нормативів за цей час, були корпоративними фондами (визнаються такими, що досягли нормативів одночасно з реєстрацією як ІСІ), 28 із яких – венчурними КІФ. Натомість, пайових фондів упродовж 3-го кварталу 2019 року всього було визнано 6, із яких 5 – венчурних.

З урахуванням фондів, що залишили ринок протягом 3-го кварталу, кількість сформованих та діючих венчурних КІФ зросла на 6.6% (після +6.2% у 2-му; з початку 2019 року – +15.4%, за рік – +22.2%). При цьому кількість визнаних венчурних ПІФ знову зросла лише на один за квартал – до 744 (+0.1%, табл. 1). Таким чином, частка венчурних фондів у цілому в усіх визнаних ІСІ продовжувала зростати – з 90.2% до

90.6%. У вересні 2019 року венчурних ІСІ всього було 1163 (+2.4% за 3-й квартал та +7.4% за рік).

Примітним у липні-вересні був вихід на ринок одного **закритого кваліфікаційного ПІФ** і такого ж КІФ, що збільшило загальну кількість визнаних фондів у цих категоріях удвічі – до 4-х кваліфікаційних фондів всього – вперше з часу впровадження цієї нової категорії ІСІ відповідно до закону «Про ІСІ», що набув чинності з 2014 року.

Закритих недиверсифікованих КІФ (невенчурних) у 3-му кварталі знову поменшало на два (-4.1%), до 47; також вийшов з ринку ще один **інтервальний диверсифікований** та один **закритий недиверсифікований ПІФ** (-5.6% та -3.6% відповідно).

Кількість **ІСІ, які ще не досягли нормативу мінімального розміру активів**, серед усіх фондів в управлінні КУА, станом на 30.09.2019 зменшилася до

48, або 3.6% від усіх ІСІ в управлінні (із 52, або 4.0% у червні).

Частка фондів у процесі ліквідації в усіх визнаних і діючих ІСІ, за даними УАІБ, також скоротилася у 3-му кварталі (із 6.9% у червні до 6.2% у

вересні), причому зменшилася й сама кількість таких ІСІ – з 87 до 80 фондів. Це були два відкритих, три інтервальних та три закритих диверсифікованих ПІФ, 8 закритих недиверсифікованих ПІФ та 5 таких же КІФ, 58 венчурних ПІФ та один такий КІФ.

Таблиця 1. Динаміка кількості ІСІ, що досягли нормативів, за типами, видами та правовими формами фондів у 3-му кв. 2018-19 рр.

Дата / Період	Всього	ПІФ*									КІФ*		
		ВД*	ВС*	ІД*	ІС*	ЗД*	ЗН*	ЗС*	ЗК*	ЗВ*	ЗН*	ЗК*	ЗВ*
30.09.2018	1210	13	6	19	3	3	28	1	1	740	52	1	343
31.12.2018	1230	13	6	19	3	3	27	1	1	742	51	1	363
31.03.2019	1242	12	7	19	3	3	28	1	1	742	51	1	374
30.06.2019	1259	12	7	18	3	3	28	1	1	743	49	1	393
30.09.2019	1284	12	7	17	3	3	27	1	2	744	47	2	419
Зміна за 3-й квартал 2019 року	25	0	0	-1	0	0	-1	0	1	1	-2	1	26
	2.0%	0.0%	0.0%	-5.6%	0.0%	0.0%	-3.6%	0.0%	100.0%	0.1%	-4.1%	100.0%	6.6%
Зміна з початку 2019 року	54	-1	1	-2	0	0	0	0	1	2	-4	1	56
	4.4%	-7.7%	16.7%	-10.5%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100.0%	0.3%	-7.8%	100.0%	15.4%
Зміна за рік	74	-1	1	-2	0	0	-1	0	1	4	-5	1	76
	6.1%	-7.7%	16.7%	-10.5%	0.0%	0.0%	-3.6%	0.0%	100.0%	0.5%	-9.6%	100.0%	22.2%

Примітка: приріст кількості фондів за категоріями визначається з урахуванням нових фондів, що досягли нормативів, ліквідованих протягом періоду фондів, а також може залежати від незначної зміни повноти і регулярності подання звітності щодо фондів.

Рис. 2. ІСІ, що досягли нормативів, за типами фондів станом на 30.09.2019 р.

Кількість ІСІ з публічним розміщенням у липні-вересні 2019 року зменшилася на два, до 84 – внаслідок виходу з ринку інтервального диверсифікованого та закритого недиверсифікованого фондів з таким видом емісії (табл. 2).

Кількість КУА, що управляють ІСІ з публічним розміщенням, за 3-й квартал скоротилася з 37-ми до 35-ти (у т. ч. 11 – без змін, у секторі відкритих ІСІ, а без урахування КУА фондів, що ліквідуються, – 10).

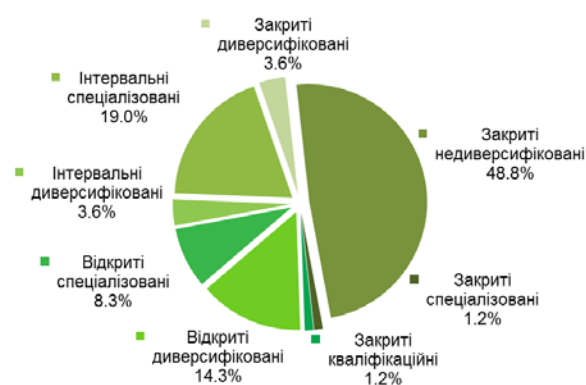

Рис. 3. ІСІ з публічною емісією станом на 30.09.2019 р.

Таблиця 2. Динаміка кількості ІСІ з публічною емісією у 3-му кв. 2018-19 рр.

Тип та вид ІСІ	Всього	Відкриті			Інтервальні			Закриті				
		Д*	С*	Всього	Д*	С*	Всього	Д*	Н*	К*	С*	Всього
30.09.2018	91	13	6	19	18	3	21	3	46	1	1	51
31.12.2018	89	13	6	19	18	3	21	3	44	1	1	49
31.03.2019	89	12	7	19	18	3	21	3	44	1	1	49
30.06.2019	86	12	7	19	17	3	20	3	42	1	1	47
30.09.2019	84	12	7	19	3	16	19	3	41	1	1	46
Зміна за 3-й квартал 2019 року	-2	0	0	0	-14	13	-1	0	-1	0	0	-1
	-2.3%	0.0%	0.0%	0.0%	-82.4%	433.3%	-5.0%	0.0%	-2.4%	0.0%	0.0%	-2.1%
Зміна з початку 2019 року	-5	-1	1	0	-15	13	-2	0	-3	0	0	-3
	-5.6%	-7.7%	16.7%	0.0%	-83.3%	433.3%	-9.5%	0.0%	-6.8%	0.0%	0.0%	-6.1%
Зміна за рік	-7	-1	1	0	-15	13	-2	0	-5	0	0	-5
	-7.7%	-7.7%	16.7%	0.0%	-83.3%	433.3%	-9.5%	0.0%	-10.9%	-	0.0%	-9.8%

* Д - диверсифіковані, С - спеціалізовані, Н - недиверсифіковані, К - кваліфікаційні.

Диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічною емісією, що подали звіти у 3-му кварталі 2019 року, було 33 (табл. 3).

Таблиця 3. Динаміка диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічною емісією за класами фондів у 3 кв. 2019 р.

Дата / Період	Всього	Фонди акцій	Фонди облігацій	Фонди змішаних інвестицій*	Фонди грошового ринку	Інші фонди
30.09.2018	32	8	3	18	0	3
31.12.2018	33	9	3	18	0	3
31.03.2019	33	7	3	20	0	3
30.06.2019	33	5	3	22	0	3
30.09.2019	33	5	5	21	0	2
Зміна за 3-й квартал 2019 року	0	0	2	-1	0	-1
	0.0%	0.0%	66.7%	-4.5%	-	-33.3%
Зміна з початку 2019 року	0	-4	2	3	0	-1
	0.0%	-44.4%	66.7%	16.7%	-	-33.3%
Зміна за рік	1	-3	2	3	0	-1
	3.1%	-37.5%	66.7%	16.7%	-	-33.3%

* Мають в акції, облігації, грошові кошти та у своїх портфелях.

Фондів акцій на кінець вересня 2019 року було 5: чотири з тих, що було віднесено до цього класу й у червні, та один фонд, що належав до класу змішаних інвестицій за структурою активів у 2-му кварталі. Серед фондів акцій у вересні, відповідно, був той самий один відкритий та 4 інтервальних ІСІ. Разом вони становили ті ж 15.2% усіх диверсифікованих і спеціалізованих ІСІ з публічним розміщенням, що й у червні (рис. 4).

Фонди облігацій у 3-му кварталі поповнилися двома фондами, що у 2-му належали до класу

змішаних інвестицій. Всього їх було чотири відкритих та один інтервальний ІСІ, які разом становили 15.2% (після 9.1%) усіх диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічною емісією.

Фондів змішаних інвестицій у вересні 2019 року було 21 – додалися фонд акцій та «інший» фонд, які були такими у червні, а три фонди перейшли до інших класів (один – акцій, два – облігацій). Таким чином, на 30.09.2019 до змішаних фондів належали 11 відкритих, 8 інтервальних та два закритих ІСІ, а їхня сукупна частка становила 63.6% усіх диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічним розміщенням.

«Іншими фондами», згідно з класифікацією на основі структури активів¹, станом на 30.09.2019 залишалися той же інтервальний і один із двох тих відкритих ІСІ що й у червні, тоді як інший цього разу потрапив до класу змішаних інвестицій.

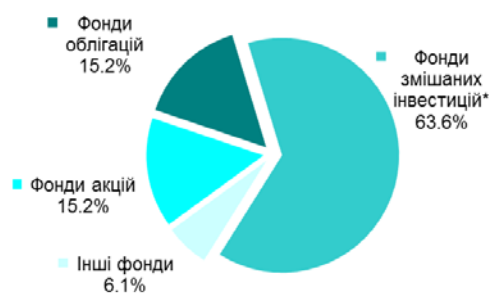

Рис. 4. Диверсифіковані та спеціалізовані ІСІ з публічною емісією за класами фондів станом на 30.09.2019 р.

¹ Див. Ренкінг «ІСІ (диверсифіковані публічні) - за класами фондів» та Методику ренкінгування КУА та ІСІ за результатами їхньої діяльності на сайті УАІБ: <http://www.uaib.com.ua>.

2.2. Регіональний розподіл КУА та ІСІ

Зменшення загальної **кількості діючих КУА** в Україні у 3-му кварталі 2019 року на одну компанію було зумовлено виходом із ринку у цей період трьох компаній у Києві та столичній області, при створенні двох нових. Так, на 30.09.2019 у цьому регіоні кількість КУА зменшилася до **208** (рис. 5). Це більше, ніж рік тому (207), але менше, ніж на початку року (210). За незмінної кількості компаній в інших регіонах України, частка ринку Києва та столичного

регіону за кількістю КУА у 3-му кварталі продовжувала зменшуватися – з 70.9% до 70.8%.

У решті регіонів кількість КУА була сталою вже упродовж півроку: у Дніпропетровській та Харківській областях – по 19 компаній, у Львівській – 10, в Одеській – 7 та в усіх інших регіонах України разом – 31. Частка ТОП-5 регіонів, відповідно, зменшилася за 3-й квартал, а менших – зросла (у межах 10.5%).

Рис. 5. Регіональний розподіл кількості КУА станом на 30.09.2019 р.

Кількість ІСІ в управлінні у Києві та області у 3-му кварталі 2019 року знову зросла найбільше серед усіх регіонів – на 22 фонди, або на 2.4% (після +1.3% у 2-му) і становила 958 фондів, у той час як загалом по Україні вона зросла на 2.1%. Відповідно, вага Києва та регіону за цим показником за 3-й квартал продовжувала підніматися – з 71.5% до 71.7% (рис. 6).

Також знову дещо зросла за квартал частка Львова – із 5.6% до 5.7% – за рахунок виходу на ринок ще трьох місцевих фондів (+4.1%, після +4.3% у 2-му кварталі). Кількість ІСІ в управлінні у Дніпрі й Івано-Франківську не змінилася, а їхня вага опустилася із 7.0% до 6.8% та з 3.1% до 3.0%. Також зменшилася частка фондів Харкова та області – з 6.2% до 6.0% – на тлі зменшення на один кількості фондів в управлінні у цьому регіоні. Решта регіонів України, де кількість діючих ІСІ в управлінні зросла на три (+3.4%), збільшила свою вагу з 6.7% до 6.8%.

У розподілі **активів ІСІ в управлінні** за регіонами у 3-му кварталі 2019 року частка ТОП-5-регіонів дещо зросла, але Київ продовжував втрачати вагу – із 81.0% до 80.8%, хоча й зберігав її вище рівня початку року (80.7%). Обсяг активів в управлінні у столичному регіоні за 3-й квартал зріс більш ніж на 9 млрд. грн. (+3.4%, після -0.9% у 2-му кварталі), але це було відносно менше, ніж у деяких інших регіонах.

Так, активи ІСІ в управлінні у Львові та області зросли за 3-й квартал на 31.4%, що збільшило вагу цього регіону з 4.1% до 5.2%. У решті регіонів-лідерів активи в управлінні зросли значно меншими темпами (Запоріжжя) або ж скоротилися (Дніпро, Харків), тож частка ринку кожного з них за цим параметром зменшилася у липні-вересні.

Решта регіонів України на кінець вересня 2019 року наростили активи ІСІ в управлінні на 0.5 млрд. грн. (+7.3%), що збільшило їхню вагу з 2.2% до 2.3% активів усіх ІСІ в управлінні КУА.

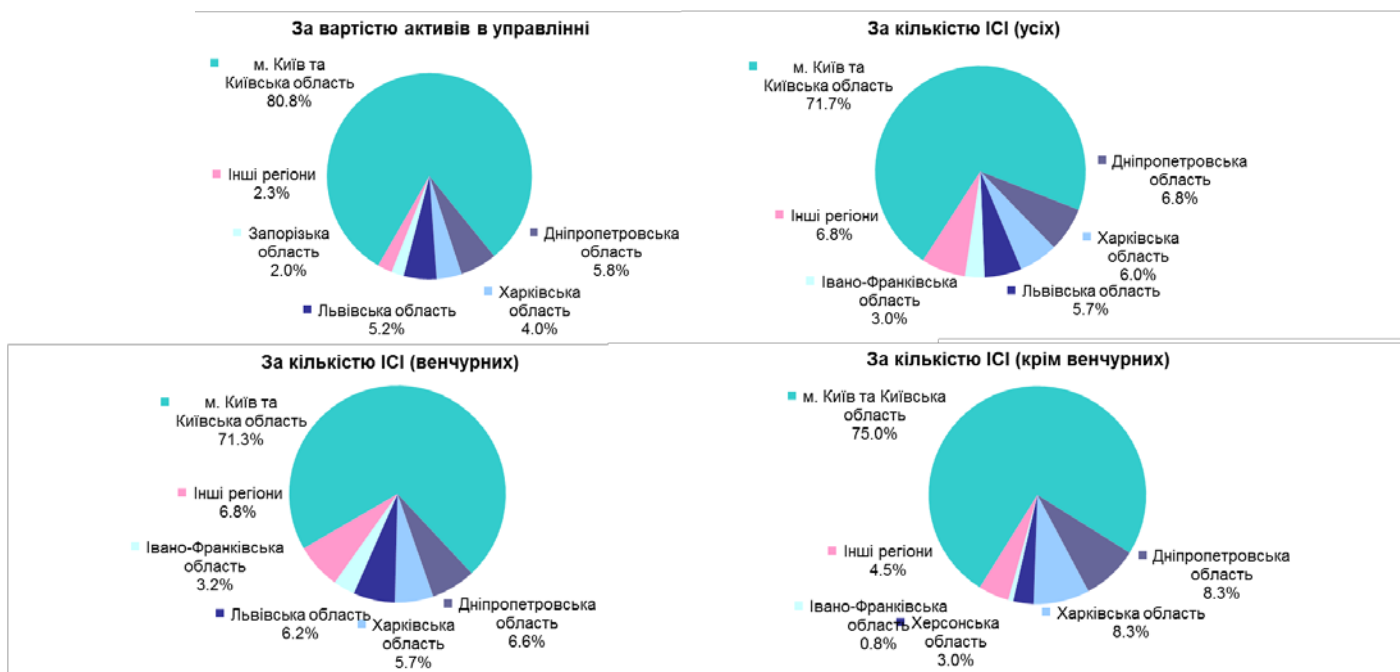

Рис. 6. Регіональний розподіл ІСІ за кількістю та вартістю їхніх активів в управлінні станом на 30.09.2019 р.

2.3. Вартість активів та чистих активів ІСІ

Сукупні загальні активи усіх інституційних інвесторів в управлінні КУА у 3-му кварталі 2019 року прискорили зростання до +3.3% (із +0.4% у 2-му) і станом на 30.09.2019 сягнули **349 965.9 млн. грн.** За 9 місяців з початку року вони збільшилися на 11.2%, а у річному вимірі, з вересня 2018 року, продовжували, хоч і сповільнено, зростати (+16.4%, після +17.1% у червні).

Загальні активи ІСІ в управлінні, включно з тими, які ще не досягли нормативу мінімального обсягу активів, продемонстрували аналогічні зміни: зросли на 3.3% у 3-му кварталі, на

11.2% з початку 2019 року та на 16.4% за рік. Станом на 30.09.2019 вони дорівнювали **348 304.6 млн. грн.**

Загальні активи діючих ІСІ, що перебували в управлінні КУА та досягли нормативів («визнаних» ІСІ), на 30.09.2019 становили **339 921.7 млн. грн.** (рис. 3). За 3-й квартал 2019 року вони мали аналогічний приріст – 3.3% (після +3.7% у 2-му), за 9 місяців з початку 2019 року додали 14.5%, а за останній рік – уповільнилися до +15.8% на кінець вересня (із 17.3% у червні).

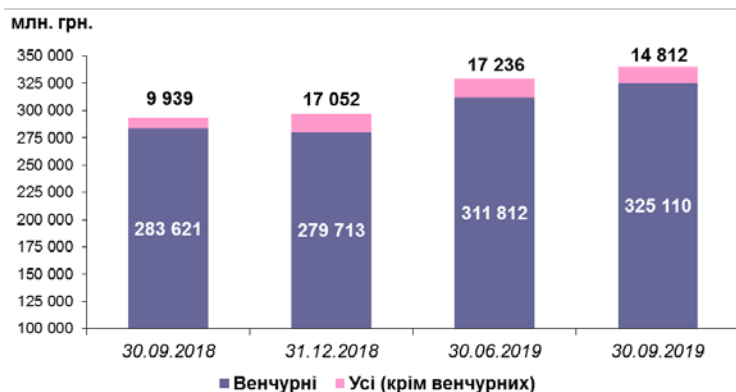

Рис. 7. Динаміка вартості активів «визнаних» ІСІ в управлінні у 3-му кв. 2018-19 рр.

Квартальне зростання відбулося практично лише за рахунок *венчурних* фондів, кількість яких і далі збільшувалася, хоча зросли за цей період й інтервальні ІСІ (кількість не змінилася, але в цілому зросла вартість портфельних інвестицій цих ІСІ). Решта секторів, зокрема й відкриті фонди, у 3-му кварталі 2019 року зазнали зменшення активів на тлі подальшого зниження фондових індексів. На кінець вересня активи венчурного сектору становили 325 109.9 млн. грн. (+4.3% за 3-й квартал, +16.2% з початку року, +14.6% за рік).

Вартість чистих активів (ВЧА) сформованих ІСІ, що досягли нормативів, у 3-му кварталі 2019 року прискорила зростання до 3.7% (після +3.3% у 2-му) і станом на 30.09.2019 досягла **264 302.1 млн. грн.** З початку року і до кінця вересня ВЧА галузі зросла на 12.1%, а за рік із вересня 2018-го – сповільнила зростання до +13.6% (із 14.1% у червні).

Таким чином, на відміну від 2-го кварталу, у 3-му приріст чистих активів індустрії ІСІ переважав зростання загальних її активів, тобто збільшення активів відбувалося при зменшенні загального левериджу і, відповідно, скороченні частки зобов'язань (венчурних) фондів у загальних активах визнаних ІСІ.

Венчурні ІСІ у 3-му кварталі 2019 року збільшили свою ВЧА на 4.7% (після +3.7% у 2-му), до 250 988.3 млн. грн. З початку року цей сектор зріс на 13.9% за чистими активами, а за рік у вересні – на 11.8% (після +11.4% у червні).

Відкриті ІСІ (ті ж діючі 17 фондів, що й упродовж всього 2019 року) за результатами 3-го кварталу мали майже незмінну вартість чистих активів (-0.2%, після -1.5% у 2-му). Разом з незначним, але переважно позитивним рухом капіталу у відкритих фондах упродовж липня-вересня, що нівелював фактор чистого відтоку як ключового у динаміці ВЧА сектору (було характерно у попередні квартали), такому сповільненню зменшення його чистих активів також сприяв стриманий вплив низхідного тренду вітчизняного фондового ринку у 3-му кварталі (-3-6% за індексами ПФТС та УБ), в умовах, коли понад третина активів цих ІСІ була проінвестована в акції.

За 9 місяців 2019 року ВЧА відкритих фондів понизилася на 1.8%, а за рік на кінець вересня – на 1.9% (після +4.1% у червні), що корелювало з динамікою індексів акцій (-2.4-5.8% за рік), однак більшою мірою було зумовлено чистим відтоком капіталу із цих ІСІ, що був удвічі більшим за скорочення їхніх чистих активів за цей період. Станом на 30.09.2019 ВЧА відкритих фондів дорівнювала 85.8 млн. грн.

Таблиця 4. Динаміка ВЧА ІСІ у розрізі типів фондів у 3-му кв. 2018-19 рр., млн. грн.

Фонди	30.09.2018	31.12.2018	30.06.2019	30.09.2019	Зміна за 3-й квартал 2019	Зміна з початку 2019 року	Зміна за рік
Відкриті	87.5	87.4	86.0	85.8	-0.2%	-1.8%	-1.9%
Інтервальні	84.5	81.6	73.2	77.1	5.4%	-5.4%	-8.7%
Закриті (крім венчурних), у т. ч.:	8 047.6	15 226.1	14 945.3	13 150.9	-12.0%	-13.6%	63.4%
з публічною емісією	2 772.1	2 471.0	2 707.1	2 579.4	-4.7%	4.4%	-6.9%
з приватною емісією	5 275.5	12 755.2	12 238.2	10 571.5	-13.6%	-17.1%	100.4%
Усі (крім венчурних)	8 219.6	15 395.0	15 104.4	13 313.8	-11.9%	-13.5%	62.0%
Венчурні	224 406.8	220 438.1	239 679.7	250 988.3	4.7%	13.9%	11.8%
Усі (з венчурними)	232 626.4	235 833.2	254 784.1	264 302.1	3.7%	12.1%	13.6%

* Діючі ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів (були визнані такими, що відбулися), перебувають в управлінні КУА та надали звітність за відповідний період (на звітну дату).

ВЧА закритих ІСІ з публічним розміщенням у липні-вересні 2019 року скоротилася на 4.7% (після +0.2% у квітні-червні), і, попри збереження позитивної динаміки з початку року (+4.4%), за останній рік станом на кінець вересня скоротилася на 6.9% (після -2.1% у червні). На це вплинуло, зокрема, зменшення кількості діючих фондів у секторі на один

за 3-й квартал (-3.1%) та на 9 (-22.5%) за рік. На тлі більш різкого скорочення ВЧА закритих фондів із приватним розміщенням (крім венчурних), що втратили 13.6% (при зменшенні кількості діючих фондів цього сектору на 5.4%), на кінець вересня 2019 року вага перших у чистих активах невенчурних ІСІ зросла до 19.4% (із 17.9% у червні). Загалом частка

закритих ІСІ тут зменшилася за 3-й квартал із майже 99% до менш ніж 98% (рис. 8).

Інтервальні ІСІ, завдяки помітному зростанню ВЧА за незмінної кількості цих фондів у 3-

му кварталі, збільшили свою вагу в чистих активах невенчурних ІСІ із 0.5% до 0.6%. Частка відкритих несуттєво зросла (на рівні 0.6%).

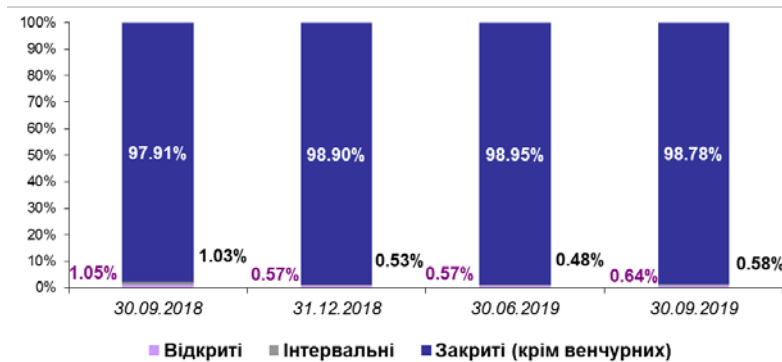

Рис. 8. Динаміка розподілу ВЧА невенчурних ІСІ за типами фондів у 3-му кв. 2018-19 рр.

Як наслідок випереджального зростання ВЧА сектору венчурних фондів порівняно з усіма діючими ІСІ загалом (за негативної зміни чистих активів майже в усіх інших секторах), його частка у сукупних чистих активах індустрії знову зросла – із 94.1% на кінець червня до 95.0% у вересні 2019 року (рис. 9).

У цих умовах, посилені зменшення чистих активів закритих ІСІ (крім венчурних) на 12%, їхня частка у ВЧА усіх ІСІ скоротилася за 3-й квартал із 5.9% до 5.0%. Вага відкритих та інтервальних – зберігалася на рівні 0.03%.

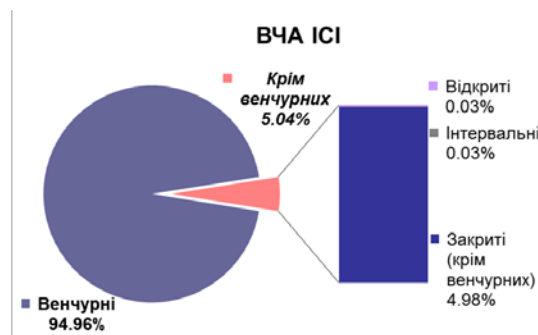

Рис. 9. Розподіл ВЧА ІСІ за типами фондів станом на 30.09.2019 р.

2.4. Чистий притік/відтік капіталу у відкритих ІСІ

У липні-вересні 2019 року рух капіталу в українських відкритих ІСІ вперше за 5 кварталів був переважно позитивним та врешті призвів до несуттєвого чистого притоку за результатами 3-го кварталу.

Із 17 діючих фондів, що подавали щоденну звітність протягом кварталу, 7 мали суттєвий притік або відтік капіталу, що врешті практично

скомпенсували один одного на кварталному проміжку для сектору відкритих ІСІ в цілому.

На відміну від 2-го кварталу, у 3-му продовження низхідної динаміки українських фондових індексів (-3-6%) не завадило кільком фондам залучити додаткові вкладення від інвесторів. Водночас, фонди, які мали найбільший чистий відтік у 2-му кварталі (фонди акцій), продовжували зазнавати втрат у вигляді чистого відтоку й у 3-му.

З точки зору участі різних категорій інвесторів у відкритих ІСІ, у 3-му кварталі тривало скорочення їх загальної кількості і цього разу знову відбулося воно за рахунок роздрібних інвесторів-резидентів. Сукупна вартість їхніх вкладень у цих фондах зменшилася найбільше та учетверо швидше, ніж сукупна ВЧА сектору загалом, хоча відносно найсуттєвіше зменшилися кошти іноземних підприємств у цих ІСІ (детальніше – у наступному розділі). Позитивному результату залучення коштів від інвесторів до відкритих фондів у 3-му кварталі 2019 року сприяло збільшення вкладень у них з боку українських юридичних осіб, які виявили попит на фонди змішаних інвестицій.

З огляду щомісячної динаміки, чистий відтік спостерігався лише у серпні, а вже у липні зафіксовано перший за 9 місяців чистий притік до сектору (0.5 млн. грн.), що відновився у вересні (0.3 млн. грн., рис. 10).

За липень-вересень 6 фондів мали чистий відтік капіталу (після 8-ми у 2-му кварталі), а три – чистий притік (після 2-х).

Фонди, що мали чистий відтік, разом втратили від виходу інвесторів за 3-й квартал майже 1.27 млн. грн. (після -1.54 млн. грн. для фондів із втратами у 2-му кварталі). Знову 40% цієї суми спричинив рух капіталу в одному фонді, ще 16% – в іншому (у 2-му кварталі – 26%).

Фонди, що мали чистий притік, отримали 1.32 млн. грн. додаткових надходжень за 3-й квартал (після +0.04 млн. грн. для двох фондів у 2-му).

Упродовж 3-го кварталу 2019 року кількість фондів із чистим притоком збільшилася: коливалася від 5-ти у липні до двох-трьох у серпні-вересні; фондів із чистим відтоком було від трьох у липні до 7-ми у вересні (як і у червні).

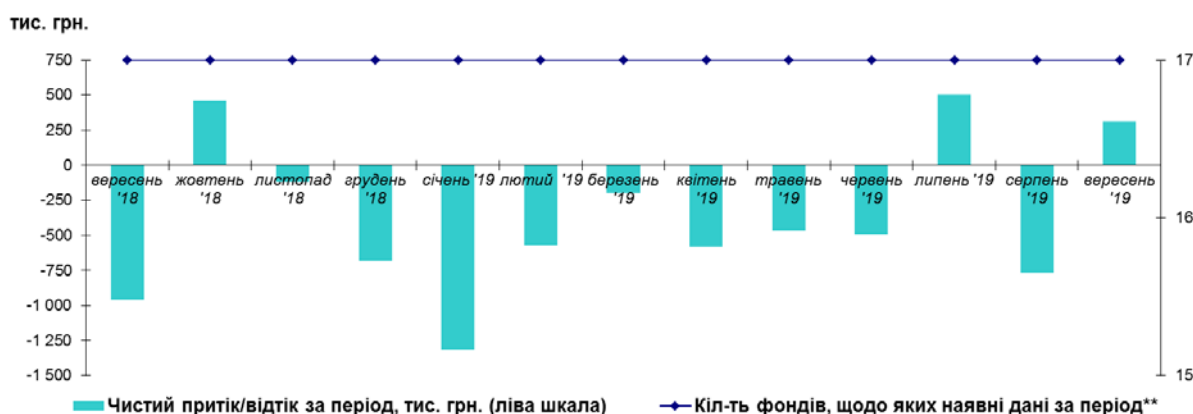

Рис. 10. Щомісячний чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у вересні 2018-19 рр. (за щоденними даними)

Сукупний чистий притік капіталу до відкритих ІСІ у 3-му кварталі 2019 року дорівнював **0.05 млн. грн.** та змінив відтік -1.5 млн. грн. у 2-му (рис. 11). Це був перший з 2-го кварталу 2018 року позитивний показник для сектору.

Річний рух капіталу у відкритих ІСІ у вересні 2019 року залишався негативним, однак уповільнився до **-3.9 млн. грн.** (із -5.4 млн. грн. у червні).

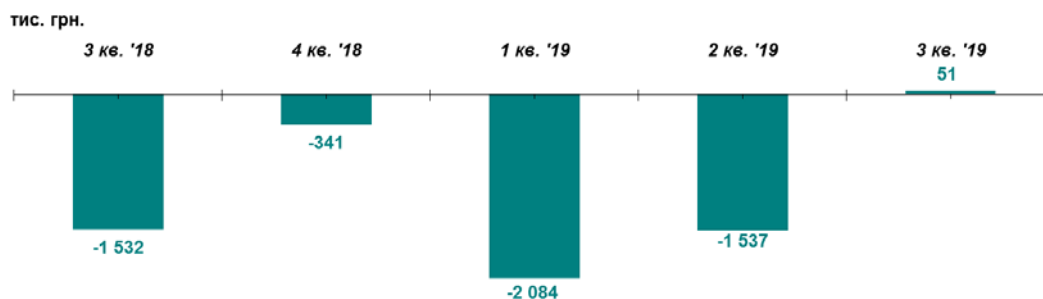

Рис. 11. Чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 3 кв. 2018-19 рр., поквартально

На міжнародних ринках, зокрема у Європейському Союзі, у 3-му кварталі 2019 року також тривав переважно відтік капіталу із фондів акцій, а у вересні зокрема – із фондів грошового ринку. Це було пов'язано зі зниженням ставок провідних центробанків світу та, одночасно, з підвищеною волатильністю на фондових ринках упродовж кварталу. А проте, після масштабного відтоку у серпні та загалом семи місяців підряд чистого відтоку з фондів акцій, у вересні інвестори повернулися на ринки капіталу та до фондів, що інвестують в акції. У вересні чисті продажі UCITS² із такими стратегіями все ж знову стали позитивними. Подальше послаблення монетарної політики у ЄС та США сприяло цьому – як і посиленню попиту на фонди облігацій. Загалом же, за даними EFAMA, **індустрія інвестиційних фондів ЄС у 3-му кварталі 2019 року** отримала підвищений чистий притік капіталу – близько **190 млрд. євро**³ (після 87 млрд. євро за 2-й квартал та порівняно з 40 млрд. євро за 3-й квартал 2018).

UCITS отримали чистий притік обсягом 157 млрд. євро за 3-й квартал (після 39 млрд. євро у 2-му та лише 3 млрд. євро рік тому).

Найпопулярнішими з UCITS серед інвесторів залишалися фонди облігацій, чистий обсяг надходжень до яких за 3-й квартал 2019 року зріс до 85 млрд. євро (із +76 млрд. євро за 2-й).

Фонди грошового ринку цього типу також отримали значний чистий притік, але тільки за рахунок липня-серпня, бо у вересні вони зазнали чистого відтоку 18 млрд. євро (порівняно з -12 млрд. євро у червні) – як результати їхньої традиційної циклічності. Врешті ці фонди отримали додаткові 72 млрд. євро за 3-й квартал (після 4 млрд. євро у 2-му).

А от **UCITS-фонди акцій**, навпаки, у липні-серпні 2019 року ще мали в цілому негативний рух капіталу, а у вересні залучили додаткових 4 млрд. євро, що дозволило стримати квартальний чистий відтік на рівні 13 млрд. євро (після -32 млрд. євро у 2-му кварталі). Рік тому, у 3-му кварталі 2018-го, такі фонди мали +27 млрд. євро.

UCITS-фонди змішаних активів у 3-му кварталі 2019 року мали прискорений притік капіталу – додаткові 17 млрд. євро (після 2 млрд. євро у 2-му).

З початку 2019 року усі UCITS залучили додаткові вкладення інвесторів розміром 247 млрд. євро (проти 189 млрд. євро за 9 місяців 2018 року), причому **фонди облігацій** цієї категорії отримали 240 млрд. євро (проти 19 млрд. євро рік тому), а **фонди акцій** – втратили 72 млрд. євро (проти +115 млрд. євро).

Чистий притік до AIF у 3-му кварталі 2019 року уповільнився до **33 млрд. євро** (із 48 млрд. євро за 2-й квартал). Примітно, що позитивні чисті продажі мали всі класи AIF-фондів, окрім **фондів облігацій**, що зазнали загалом -4 млрд. євро у 3-му кварталі (після +5 млрд. євро за 2-й) – через негативний чистий рух капіталу на початку кварталу, що у вересні вже змінився невеликим притоком.

Найпопулярнішими із AIF серед інвесторів у липні-вересні залишалися «інші» фонди⁴ (+16, після +24 млрд. євро у квітні-червні) та **фонди змішаних активів** (+13, після +11 млрд. євро).

Фонди нерухомості отримали несуттєво збільшений притік (+7, після +6 млрд. євро), як і **AIF-фонди акцій**, які, знову на противагу своїх UCITS-аналогів, отримали чистий притік (+2, після +0.4 млрд. євро). **AIF грошового ринку** за 3-й квартал додатково залучили менше 1 млрд. євро (після +2 млрд. євро у 2-му).

З початку 2019 року усі AIF отримали чистий притік у розмірі 109 млрд. євро (за перші 9 місяців 2018 року – 104 млрд. євро), із них 86 – «інші» фонди. При цьому, за даними асоціації BVI, за цей період німецька індустрія фондів залучила 68 млрд. євро чистого притоку капіталу (на 6% більше, ніж у 2018 році).

Активи німецьких відкритих так званих спеціальних фондів (Spezialfonds) досягли 1.8 трлн. євро, а відкритих «роздрібних» фондів (UCITS) – майже 1.1 трлн. євро, демонструючи двознаковий приріст з початку 2019 року завдяки зростанню світових фондових ринків, тоді як чисті активи фондів нерухомості у ФРН за рік зросли з 188 до 213 млрд.

² У цьому контексті довгострокові фонди UCITS – усі класи UCITS, окрім фондів грошового ринку. UCITS (Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities) – підприємства з колективного (спільного) інвестування в оборотні цінні папери (такі, що перебувають в обігу на регульованих ринках); є відкритими фондами із публічним розміщенням жорсткими вимогами до складу, якості, ліквідності та структури активів. Регулюються відповідною Директивою (Directive 2009/65/EC від 13 липня 2009, зі змінами згідно з Directive 2014/91/EU від 23 липня 2014) та іншими пов'язаними актами законодавства ЄС.

³ За наявними даними щодо 28-ми країн, асоціації яких є членами EFAMA (24 країни-члени ЄС, у т. ч. Польща (колишній член EFAMA), а також Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія і Туреччина) – див. [EFAMA Quarterly Statistical Release \(Q3 2019\)](http://www.efama.org) на сайті: <http://www.efama.org>.

⁴ Ця категорія AIF включає фонди акцій, облігацій та змішаних активів в Ірландії через відсутність даних про їх розподіл за цими секторами.

євро на кінець вересня 2019 року, адже міжнародні інвестиційні фірми та групи збільшували свій фокус на Німеччині у контексті Brexit'у.

В цілому індустрія фондів у ЄС з початку 2019 року отримала чистий притік капіталу 356 млрд. євро (проти 293 млрд. євро за аналогічний період 2018-го).

2.5. Інвестори ICI

Частка у чистих активах ICI найбільшої категорії інвесторів, **юридичних осіб-резидентів**, у липні-вересні 2019 року й далі зменшувалася: із 61.0% до 60.7% загалом та з 63.4% до 62.7% у венчурних фондах (рис. 12). Також такі інвестори втратили вагу у ВЧА у секторах інтервальних ICI та закритих – з публічним розміщенням (із 27.0% до 24.5% та із 69.2% до 68.5% відповідно).

У відкритих ICI вітчизняні підприємства на кінець вересня 2019 року володіли приблизно тими ж 10%, що й у червні (збільшення на 0.5 проц. п. за 3-й квартал), а в закритих із приватним розміщенням (крім венчурних) їхня частка зросла з 11.9% до 12.7%. При цьому сукупні вкладення місцевих підприємств за 3-й квартал зросли як у відкритих, так і у венчурних фондах (але тут – відносно набагато менше, ніж наступна категорія інвесторів).

Фізичні особи-резиденти у 3-му кварталі 2019 року наростили сукупний обсяг своїх вкладень у венчурних фондах майже на 19%, що збільшило їхню вагу у чистих активах сектору ще більше – з 12.5% до 14.1%. В інтервальних ICI кошти цих інвесторів також

Сукупна ВЧА індустрії фондів у ЄС у 3-му кварталі 2019 року зросла на 3.8% (після +1.7% у 2-му) і станом на 30.09.2019 досягла 17.2 трлн. євро. При цьому чисті активи UCITS додали за 3-й квартал 3.9% (після 1.4% у 2-му).

суттєво зросли у 3-му кварталі, що підняло їхню вагу з 71.0% у червні до майже 74% у вересні.

У відкритих фондах сукупні вкладення місцевих роздрібних інвесторів, як і у 2-му кварталі, скоротилися найбільше серед усіх категорій вкладників в абсолютному вимірі, але у відносному їх випередили підприємства-нерезиденти. Та все ж частка перших у ВЧА цього сектору і далі дещо зменшилася (із 79.6% до 79.2%). У закритих фондах (крім венчурних) загалом їхні сукупні вкладення у 3-му кварталі продовжували зменшуватися, як і їхня частка у чистих активах цього сектору (з 74.6% до 72.7%). Цього разу негативна динаміка спостерігалася як у фондах цього типу з приватним розміщенням (з 87.7% до 86.8%), так і з публічним (з 15.4% до 15.0%), де їхні сукупні кошти скоротилися на 14.5% та 7.6% відповідно, разом зі зменшенням кількості діючих ICI у цих секторах на два та один відповідно.

Загалом частка роздрібних інвесторів-резидентів у ВЧА усіх ICI в Україні у 3-му кварталі 2019 року продовжувала зростати – з 16.2% до 17.1%.

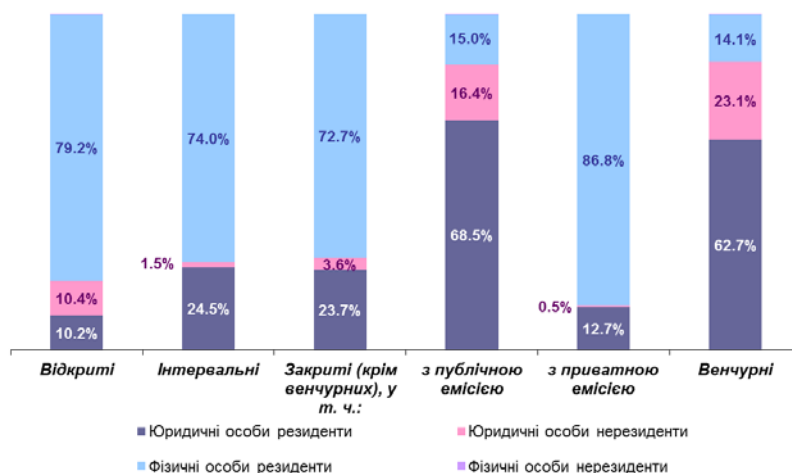

Рис. 12. Вкладення в ICI за категоріями інвесторів станом на 30.09.2019 р., частка у ВЧА⁵

⁵ Без урахування цінних паперів фондів на пред'явника, що перебувають в обігу.

Сукупна вартість вкладень **іноземних інвесторів** в ІСІ у цей період продовжувала зростати (+0.8%, після +5.5% у 2-му кварталі) – все ще здебільшого за рахунок венчурних ІСІ. Також зросли за 3-й квартал кошти нерезидентів у **закритих фондах з публічним розміщенням**, а зокрема **фізичних осіб - нерезидентів** – ще й у **відкритих** та в інтервальних.

Та попри це, через більш активне нарощення коштів інших категорій інвесторів у цих секторах ІСІ, вага **юридичних осіб-нерезидентів** у відкритих фондах опустилася з 10.5% до 10.4%, в інтервальних – з 2.0% до 1.5%, а у **венчурних** – з 24.0% до 23.1%. Частка ж усіх нерезидентів зменшилася у відкритих ІСІ з

10.7% до 10.6%, у **венчурних** – з 24.1% до 23.2%, а загалом в усіх ІСІ – з 22.9% до 22.2%.

Кількість інвесторів ІСІ на 30.09.2019 року становила **259 003** (табл. 5), із яких понад 98.6% залишалися фізичними особами - резидентами України, а 96.5% були учасниками інтервальних фондів⁶, 0.6% – відкритих, 1.5% – венчурних.

За 3-й квартал вона зменшилася несуттєво (-95 учасників, або -0.04%, після -0.01% за 2-й квартал). Це сталося головним чином знову за рахунок юридичних осіб-резидентів, кількість яких в ІСІ загалом зменшилася на 117 (після -41), а підприємств-нерезидентів – на 18 (після +5), у той час як фізичних осіб-резидентів – зросла на 40 (після +5).

Таблиця 5. Інвестори ІСІ за категоріями, кількість та частка у загальній кількості, станом на 30.09.2019 р.

Фонди	Юридичні особи				Фізичні особи				РАЗОМ
	резиденти		нерезиденти		резиденти		нерезиденти		
Відкриті	20	1.2%	3	0.2%	1 618	98.5%	1	0.1%	1 642
Інтервальні	18	0.0%	1	0.0%	249 796	100.0%	18	0.0%	249 833
Закриті (крім венчурних), у т. ч.:	342	9.2%	17	0.5%	3 351	90.1%	8	0.2%	3 718
з публічною емісією	156	4.5%	12	0.3%	3 305	94.9%	8	0.2%	3 481
з приватною емісією	186	78.5%	5	2.1%	46	19.4%	0	0.0%	237
Усі (крім венчурних)	380	0.1%	21	0.0%	254 765	99.8%	27	0.0%	255 193
Венчурні	2 711	71.2%	379	9.9%	710	18.6%	10	0.3%	3 810
Усі (з венчурними)	3 091	1.2%	400	0.2%	255 475	98.6%	37	0.0%	259 003

У **венчурних ІСІ** загальна кількість учасників скоротилася до 3 810 (-65, -1.7%) – найбільшою мірою за рахунок підприємств-резидентів (-108, -3.8%, після -1.0% у 2-му кварталі). Індивідуальних же інвесторів-резидентів у цьому секторі і далі більшало (+58, +8.9%, після +6.7% у 2-му кварталі).

У **відкритих ІСІ** учасників поменшало за 3-й квартал на 14 (-0.8%, як і у 2-му кварталі) – за рахунок фізичних осіб-резидентів (-14, -0.9% – також аналогічно до 2-го кварталу). На кінець вересня 2019 року їх у цьому секторі було 1 618. Всього ці ІСІ мали 1 642 інвестори.

І лише в **інтервальних ІСІ** кількість інвесторів загалом зросла за липень-червень 2019 року, хоч і несуттєво, зважаючи на традиційно велику загальну кількість учасників цих фондів (+5 фізичних осіб - резидентів, +0.002%, після аналогічного скорочення у квітні-червні). Так, на 30.09.2019 їх було 249 833, у т. ч. 249 796 – місцевих роздрібних вкладників.

Юридичні особи-резиденти у 3-му кварталі 2019 року знову найбільше зменшили свою присутність в ІСІ в абсолютному вимірі (-117, -3.6%, після -1.3% у 2-му). Крім венчурних фондів, кількість місцевих підприємств скоротилася також в інших секторах **закритих ІСІ**, у тому числі з **публічною емісією** – на 6 (-3.7%, після -5.8% за 2-й квартал), з приватною – на 4 (-2.1%, після -1.0%).

Цих інвесторів найбільше станом на 30.09.2019 було, як і раніше, у **венчурних фондах** (2 711), де вони становили 71.2% усіх інвесторів (після 72.7 у червні). У **закритих ІСІ з приватним розміщенням (крім венчурних)** їхня частка й далі зростала – з 75.1% у червні до 78.5% у вересні. У **відкритих фондах** їх залишалося близько 1.2% усіх учасників.

Корпоративні інвестори-нерезиденти у 3-му кварталі 2019 року, знову змінюючи тренд, зменшили свою присутність в ІСІ (-18, -4.3%, після +1.2% у 2-му), до 400. Це відбулося переважно через

⁶ Це пов'язано з діяльністю кількох таких фондів, які з колишніх взаємних фондів було реорганізовано в інтервальні ІСІ та які мають відносно дуже багато «дрібних» учасників.

зменшення кількості цих інвесторів у *венчурних фондах* (-15, -3.8%, після +2.1%), а також у *закритих ІСІ з приватним розміщенням* (-3, -37.5%).

Чисельна вага **компаній та фізичних осіб - нерезидентів** серед категорій інвесторів ІСІ за результатами 3-го кварталу, відповідно, дещо понизилася (у межах 0.2%). За секторами за типами

ІСІ, це відбулося в усіх закритих та в інтервальних, тоді як у *відкритих ІСІ* вона несуттєво зросла. У *венчурних фондах* частка нерезидентів, на відміну від 2-го кварталу, скоротилася (з 10.4% до 10.2%).

Загальна кількість нерезидентів в усіх ІСІ у липні-вересні 2019 року скоротилася на 4.0% (після +1.1% у 2-му кварталі), до 437.

2.6. Структура активів ІСІ

Цінні папери у структурі активів ІСІ у 3-му кварталі 2019 року втратили у *вазі* лише у *відкритих ІСІ*, тоді як у *закритих ІСІ з публічним розміщенням* – найбільше зросли, на противагу динаміці попереднього кварталу (табл. 6). При цьому, **сукупна вартість** вкладень в інструменти фондового ринку за цей період зменшилася, крім сектору *відкритих фондів*, також і в *закритих із приватним розміщенням* (крім венчурних). Та все ж частка цінних паперів у цьому секторі зросла, оскільки інші складові його сукупних активів скоротилися сильніше.

За окремими видами цінних паперів в активах ІСІ у 3-му кварталі відбулися такі ключові зміни:

зростання сукупної вартості **державних облігацій (у т. ч. ОВДП)** та їхньої частки в активах усіх секторів ІСІ за типами фондів і способами розміщення;

зменшення вартості пакетів **акцій** в активах усіх секторів ІСІ, крім *венчурних*, а їхньої ваги – в усіх, окрім *венчурних* та інших *закритих ІСІ з приватним розміщенням*;

переважне зменшення вартості пакетів **корпоративних облігацій** в активах різних секторів ІСІ й зниження їхньої ваги в усіх, окрім *закритих із приватним розміщенням*.

Таблиця 6. Зміни у структурі агрегованих портфелів ІСІ за типами фондів у 3-му кв. 2019 року

Вид активу / Тип ІСІ / Зміна за квартал	Відкриті		Інтервальні		Закриті - з публ. розміщ.		Закриті - з прив. розміщ. (крім венчурних)		Венчурні	
	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%
Інші активи (у т. ч. ДЗ та КП)	0.34	7.1%	-0.64	-12.3%	-0.98	-1.3%	2.81	3.4%	0.16	0.2%
Нерухомість	-	-	-	-	0.01	8.2%	0.80	489.1%	-0.20	-6.0%
Грошові кошти та банківські депозити	1.80	6.9%	-1.34	-13.7%	-2.78	-47.6%	-4.87	-63.6%	-0.09	-7.9%
Банківські метали	-0.02	-1.9%	-	-	0.00	5.9%	-	-	0.00	-6.1%
Облігації державні (у т. ч. ОВДП)	0.22	0.8%	7.67	19.2%	4.32	55.2%	0.12	20.6%	0.04	43.2%
Акції	-2.23	-5.5%	-5.67	-12.7%	-0.38	-4.5%	0.76	12.1%	0.28	8.5%
Облігації підприємств	-0.10	-14.1%	-0.02	-4.7%	-0.24	-47.3%	0.38	15.6%	-0.08	-2.6%
Векселі	-	-	-	-	0.04	8.2%	0.01	1.3%	-0.12	-4.5%
Заставні	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00	-100.0%
Інші ЦП	-	-	-	-	-	-	-	-	0.01	3.5%
Цінні папери	-2.11	-3.1%	1.98	2.3%	3.75	21.8%	1.27	13.0%	0.13	1.4%

Переважає зменшення частки акцій у портфелях фондів за липень-вересень було значною мірою зумовлено низхідною динамікою фондового ринку в цей період. Попри це, частка акцій та цінних паперів у цілому в активах *відкритих* та *інтервальних ІСІ* залишалася дуже значною. У перших вага фондових інструментів загалом скоротилася за 3-й

квартал із 68% до 66%, а в других – зросла з 85% до 87% (рис. 13).

У *закритих ІСІ з публічним розміщенням* вага цінних паперів відновилася за 3-й квартал (і навіть піднялася дещо вище рівня на кінець 1-го) – з 17.2% у червні до 20.9% у вересні. Це відбулося завдяки нарощенню вкладень в ОВДП та скороченню усіх

інших складових активів ІСІ у цьому секторі. У закритих ІСІ з приватним розміщенням (крім венчурних) динаміка у 3-му кварталі була схожою, хоча, крім державних облігацій, тут також зросла вартість нерухомоті. Вага ж фондових інструментів в активах цих фондів зросла з 9.7% майже до 11.0%.

Акції станом на 30.09.2019 зберігали за собою найбільшу частку серед видів цінних паперів в активах відкритих фондів (понад 38%), а також закритих ІСІ з приватною емісією (понад 7%), зокрема й венчурних (3.5%), а от в інтервальних (майже 39%) та закритих із публічним розміщенням (8%) – на кінець вересня вже поступалися ОВДП.

Державні облігації (ОВДП) у 3-му кварталі 2019 року користувалися ще більшим попитом управляючих активами ІСІ, причому збільшення їхньої ваги в активах фондів було підсилене зменшенням сукупної вартості пакетів акцій. Так, зокрема, у відкритих фондах частка ОВДП у липні-вересні збільшилася з 26.9% до 27.1%,

в інтервальних ІСІ – з 40.0% до 47.7%, захопивши першу позицію; у закритих ІСІ з публічним розміщенням – із 7.8% до 12.1% (найбільше серед видів цінних паперів).

У закритих ІСІ з приватним розміщенням (крім венчурних) другу після акцій позицію утримували **корпоративні облігації**, обсяг яких у цьому секторі у 3-му кварталі 2019 року скоротився, але менше, ніж акцій та деяких складових їхніх активів, тому врешті вага облігацій підприємств тут дещо збільшилася – з 2.4% до 2.8%.

Ліквідність у 3-му кварталі з точки зору **грошових коштів** в активах підвищилася тільки у відкритих ІСІ, що найбільш відповідає їхній природі. Збільшився як їх обсяг, так і вага тут (із 26.2% до 28.0%), що вже стала більшою за частку ОВДП.

В інтервальних фондах сукупна вартість готівки й коштів на рахунках у банках та їхня вага знову зменшилася.

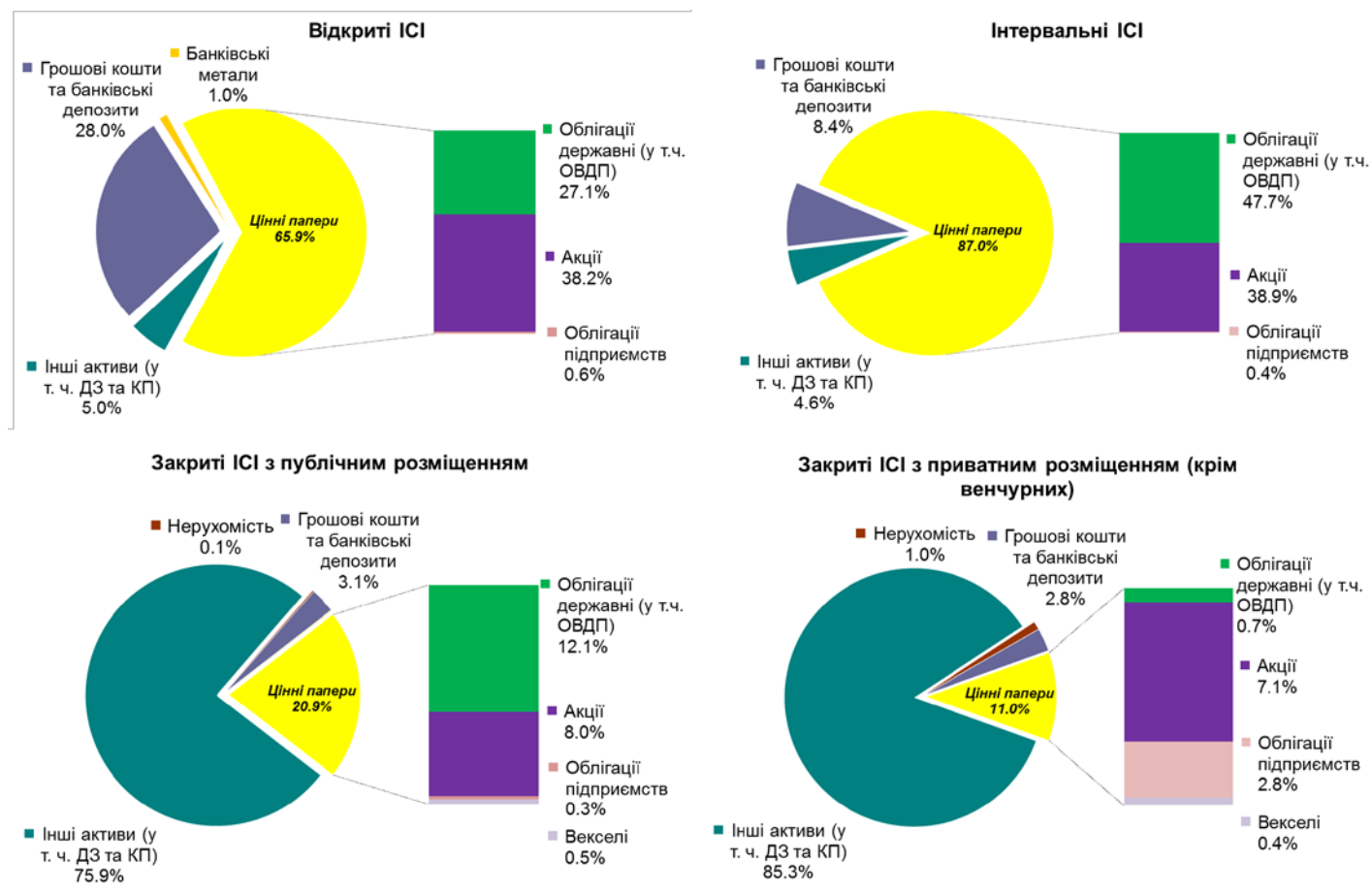

Рис. 13. Структура активів ІСІ за типами фондів станом на 30.09.2019 р.

* ДЗ та КП – дебіторська заборгованість та корпоративні права.

«Інші» активи, що зберігали найбільшу частку в активах ІСІ закритого типу, зокрема й венчурних, в останніх на кінець вересня 2019 року становили 86.3%⁷ (рис. 14) – після 86.2% у червні. Венчурні фонди дещо прискорили у 3-му кварталі нарощення цих активів, сукупна вартість яких зросла на 4.5% (після +4.3% у 2-му). Всього на 30.09.2019 їх було 280.8 млрд. грн. у цьому секторі.

Сукупна вартість **нерухомості** у венчурних фондах продовжувала зменшуватися (-2.0%), разом із її часткою в активах сектору (з 3.3% до 3.1%).

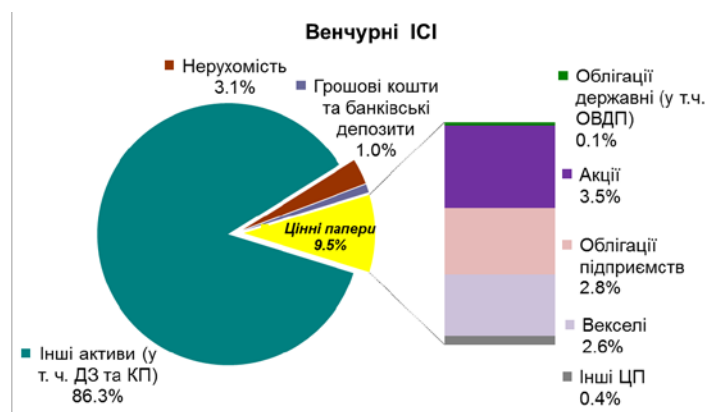

Рис. 14. Структура активів венчурних ІСІ станом на 30.09.2019 р.

* ДЗ та КП - дебіторська заборгованість (у т.ч. позики та корпоративні права).

Активи венчурних ІСІ в **інструментах фондового ринку** у 3-му кварталі 2019 року також зростали прискореними темпами – на 5.8% (+1.7 млрд. грн.), після +3.4% у 2-му, що збільшило їхню вагу в сукупних активах сектору з 9.4% до 9.5%. Найбільше в абсолютному вимірі зросли вкладення цих фондів в **акції** (+1.3 млрд. грн.), а у відносному – в **ОВДП** (+4.9%), тоді як заставні вже цілком зникли з їхніх активів (ще у червні становили мізерну частку). Таким

чином, **акції** зміцнили свою першість серед видів цінних паперів в активах венчурних ІСІ на кінець вересня 2019 року – 3.5% (після 3.3% у червні). **Облігації підприємств** дещо зросли за 3-й квартал у сукупній вартості також, але втратили у вазі (2.8%, після 2.9%), а зведений пакет **векселів** у секторі зменшився й вартісно, й пропорційно (з 2.6% до 2.6%).

Портфель цінних паперів та деривативів усіх ІСІ разом, відповідно до вищеописаних змін, у 3-му кварталі 2019 року посилив позитивну динаміку, збільшившись на 5.4% (після +2.3% у 2-му) і станом на 30.09.2019 коштував **32 975.1 млн. грн.** (табл. 7).

Зростання відбулося за рахунок венчурних фондів, а також інтервальних і закритих із публічним розміщенням, а точніше – завдяки збільшенню в них активів в **акціях** (у венчурних) та у **державних облігаціях** (в усіх секторах). Вага **акцій** у зведеному фондовому портфелі ІСІ в цілому, відповідно, піднялася за 3-й квартал із 36.5% до 38.4%. **ОВДП** збільшилися в портфелі ІСІ з 2.2% до 2.9%, більш ніж компенсуючи скорочення у 2-му кварталі.

Корпоративні облігації 3-му кварталі 2019 року зберегли другу позицію у зведеному фондовому портфелі ІСІ, попри зменшення їхньої сукупної вартості, і на кінець вересня їхня вага знизилася з 30.2% до 29.0% (та все ж була вищою, ніж у березні).

Векселі, сукупна вартість яких у 3-му кварталі також скоротилася, зменшили свою частку в агрегованому портфелі фондових інструментів в активах ІСІ із 27.6% у червні до 26.1% у вересні.

За останній рік портфель цінних паперів, якими володіють усі ІСІ разом, зменшився у сукупній вартості на 6.4% (після -7.2% у червні), у тому числі пакет **акцій** – на 10.7% (після -13.9%), тоді як **облігацій підприємств** – збільшився на 6.0% (+8.8%), а **ОВДП**, пакет яких майже досяг 1 млрд. грн., – на 56.0% (+34.8%).

Таблиця 7. Портфель цінних паперів та деривативів ІСІ, станом на 30.09.2019 р.

Тип ЦП	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, млн. грн.	Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	Зміна за квартал, млн. грн.	Зміна за квартал, %	Зміна за рік %
Акції	12 651.4	38.4%	1 249.4	11.0%	-10.7%
Облігації підприємств	9 559.2	29.0%	128.0	1.4%	6.0%
Векселі	8 607.5	26.1%	-39.0	-0.5%	-17.8%
Облігації державні	959.5	2.9%	268.6	38.9%	56.0%
Деривативи	1 197.6	3.6%	88.5	8.0%	23.6%
РАЗОМ	32 975.1	100.0%	1 695.3	5.4%	-6.4%

⁷ До «інших» активів належать корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах, а також дебіторська заборгованість, у тому

числі позики компаніям, у яких ІСІ володіють часткою в капіталі (для венчурних фондів).

Портфель ІСІ, крім венчурних, після різкого скорочення у 2-му кварталі 2019 року, у 3-му дещо збільшився – на 0.6% (після -10.3%), до **2 051.6 млн. грн.** (табл. 8). Це відбулося винятково за рахунок *ОВДП* (+31.5%, після -22.8%), тоді як зведений пакет *акцій* цих фондів знову скоротився (-7.3%, після -10.4%).

Врешті, останні, хоч і утримали першу позицію у зведеному портфелі цінних паперів невенчурних ІСІ, та їхня вага опустилася із майже 60% до 55%. Державні ж *облігації* підняли її з менш ніж 20% до майже 26% (понад березневий рівень).

Обсяг *корпоративних облігацій* в активах невенчурних фондів у липні-вересні зменшився на 5.2% (після +1.7% у квітні-червні), а його частка у портфелі фондових інструментів – з 17.0% до 16.1%.

Векселі найбільше зменшилися у сукупній вартості у зведеному портфелі невенчурних ІСІ (-11.3%, після +37.9%). Їхня частка скоротилася з 3.5% до 3.1%.

За рік фондовий портфель ІСІ, крім венчурних, зменшився на 10.4% на кінець вересня (після -13.8% у червні) – головно, за рахунок *акцій* (-23.5%, після -17.6%), тоді як обсяг *ОВДП* тут зріс за цей час на 34.0%.

Таблиця 8. Портфель цінних паперів та деривативів ІСІ, крім венчурних, станом на 30.09.2019 р.

Тип ЦП	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, млн. грн.	Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	Зміна за квартал, млн. грн.	Зміна за квартал, %	Зміна за рік %
Акції	1 126.2	54.9%	-88.1	-7.3%	-23.5%
Облігації державні	532.2	25.9%	127.3	31.5%	34.0%
Облігації підприємств	329.3	16.1%	-18.2	-5.2%	-3.6%
Векселі	63.9	3.1%	-8.1	-11.3%	-17.1%
РАЗОМ	2 051.6	100.0%	13.0	0.6%	-10.4%

Диверсифіковані ІСІ у 3-му кварталі 2019 року продовжували зазнавати зменшення вартості свого зведеного портфеля цінних паперів на 2.1% (після -2.5%). Станом на 30.09.2019 він коштував **74.1 млн. грн.** (табл. 9).

Скорочення портфеля було винятково наслідком зменшення сукупної вартості інвестицій цих фондів в *акціях* (-8.6%, після -5.8% у 2-му

кварталі). Врешті, вони змешалися у вазі у фондовому портфелі цих ІСІ з 66.8% до 62.3%.

Державні облігації, навпаки, прискорили зростання у 3-му кварталі – до +11.4% (із +5.0% у 2-му), додавши у вазі з 30.2% до 32.5%.

Пакет *корпоративних облігацій* у цьому кварталі знову майже не змінився у вартості у зведеному портфелі диверсифікованих фондів і його частка лишалася в межах 0.7%.

Таблиця 9. Портфель цінних паперів та деривативів диверсифікованих ІСІ, станом на 30.09.2019 р.

Тип ЦП	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, млн. грн.	Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	Зміна за квартал, млн. грн.	Зміна за квартал, %	Зміна за рік %
Акції	46.2	62.3%	-4.4	-8.6%	-23.5%
Облігації державні	27.4	37.0%	2.8	11.4%	20.7%
Облігації підприємств	0.5	0.7%	0.0	0.1%	50.1%
РАЗОМ	74.1	100.0%	-1.6	-2.1%	-11.2%

2.7. Доходність ІСІ та інших напрямків інвестування

Подальша негативна динаміка українських фондових індексів у 3-му кварталі 2019 року чинила низхідний тиск на доходність ІСІ, що інвестують в інструменти фондового ринку – вона понизилася у 5-ти з 8-ми категорій таких ІСІ за типами фондів і

способами розміщення, а також і за класами активів (усі сектори ІСІ, крім венчурних). Ще в одному секторі, де доходність дещо підвищилася, вона все ж лишалася негативною. А проте це позитивніша картина, ніж у 2-му кварталі, коли погіршення середніх показників

спостерігалось у 7-ми секторах. Крім того, вже 2 двох секторах квартальна доходність була позитивною (після одного у 2-му кварталі).

Ставки за строковими річними банківськими депозитами у гривні на початку 3-го кварталу дещо підвищилися, що підштовхнуло середню доходність за ними до майже 4.2% (із 4.0%). Ревальвація гривні відносно іноземних валют ще більше прискорила і погіршила негативну доходність депозитів у доларах США у гривневому виразі (-7.5% за 3-й квартал, після -2.9% у 2-му) та євро (-10.9%, після -2.1%). Для золота, на відміну від 2-го кварталу, 3-й позначився зниженням вартості, що переважило дохід за ставкою банківських депозитів у ньому і врешті призвело до негативної їхньої доходності (-1.5%, після +4.0% за 2-й квартал). Житлова нерухомість у Києві у цей період подешевшала на 1.1% у гривневому виразі (після +0.9% за 2-й квартал).

Серед усіх категорій ІСІ в цілому та серед ІСІ за типами фондів лідерами за доходністю за 3-й квартал 2019 року були закриті фонди з приватним розміщенням (крім венчурних), які мали найнижчу доходність серед ІСІ за типами фондів у 2-му кварталі й були лідерами 1-го. У липні-вересні вони принесли у середньому +2.6% (після -1.3% у квітні-червні, рис. 15). Діапазон квартальних результатів окремих фондів у цьому секторі значно розширився та піднявся вище у позитивну зону (був від -16.5% до +77.5%), а з 32-х таких фондів приріст вартості своїх паперів забезпечили 12 (38%, після 24% у 2-му кварталі).

Закриті ІСІ з публічним розміщенням у 3-му кварталі також підвищили середню доходність і перевели її у позитивну зону: +0.8% (після -1.1% у 2-му). Діапазон показників різних фондів у секторі дуже суттєво розширився (був від -67.1% до +91.3%), але знову із 31-го такого ІСІ приріст інвестицій забезпечили 13 фондів (42%, так само, як і у 2-му кварталі).

Відкриті фонди у 3-му кварталі мали незначне зниження середнього показника доходності

– до **-0.8%** (із -0.5% у 2-му). Діапазон результатів окремих фондів цього типу майже не зрушився і залишався переважно у негативній зоні: від -7.5% до +4.3%. При цьому 5 із 17-ти фондів у секторі мали позитивну доходність (29%, після 53% у 3-му кварталі). Один відкритий фонд у липні-вересні був доходнішим за банківські вклади у гривні, 9 – порівняно з житловою нерухомістю у столиці (за вартістю у гривні), 12 – принесли доходи або менші збитки, ніж «золоті» депозити, 14 – випередили індекс ПФТС, 16 – індекс УБ, а геть усі 17 були успішнішими, ніж вклади у доларах США та в євро⁸.

Найнижчу середню доходність серед секторів за типами ІСІ у 3-му кварталі 2019 року мали **інтервальні фонди**, середній квартальний результат яких несуттєво понизився – із -1.0% до **-1.2%**. Діапазон показників окремих фондів у цьому секторі суттєво також розширився і дещо опустився (був у межах від -18.5% до +7.5%). Зростання вартості сертифікатів показали 6 із 15-ти таких фондів (40%, після 33% у 2-му кварталі).

Рис. 15. Доходність ІСІ, депозитів, індексів акцій та рівень інфляції у 3-му кв. 2019 р. та за рік⁹

⁸ Для адекватного порівняння доходності різних напрямків інвестування (видів активів) необхідно враховувати ліквідність ІСІ, зокрема, відкритого типу, що дозволяють виходити з інвестицій у будь-який робочий день без втрати доходності, на відміну від строкових банківських вкладів, які, переважно, передбачають перерахунок відсоткового доходу при достроковому поверненні коштів за ставкою вкладів на поточних рахунках (близькою до нуля). Водночас, розрахована доходність ІСІ не враховує можливі комісії та інші витрати при вході/виході до/із фондів. Також не враховується оподаткування інвестиційного прибутку при виході з фонду та оподаткування відсотків за депозитами.

⁹ Доходність ІСІ розрахована за даними звітності за 3-й квартал 2019 року щодо 17-ти відкритих, 15-ти інтервальних, 66-ти закритих ІСІ (у т. ч. 31-го із публічним розміщенням та 35-х – з приватним) та за даними звітності за

попередні квартали – див. Ренкінги: ІСІ за типами фондів та ІСІ (диверсифіковані публічні) – за класами фондів. Інфляція розрахована за даними Державної служби статистики України (до попереднього місяця). Доходність нерухомості у гривні розрахована за даними порталу: <http://100realty.ua>; у дол. США – як середня за даними щодо вартості житлової нерухомості у Києві порталів: <http://www.domik.ua>, <http://100realty.ua>, <http://realt.ua> (у дол. США надається індикативно, оскільки для коректного порівняння з іншими напрямками інвестування доречно враховувати тільки показник у гривні).

Серед диверсифікованих і спеціалізованих фондів із публічною емісією за класами активів у 3-му кварталі 2019 року лідерами доходності стали **фонди змішаних інвестицій**, що у вересні поповнилися одним ІСІ з класу акцій та одним «іншим» фондом (за структурою активів на кінець червня). За липень-вересень 2019 року вони показали середні **-0.4%** (після -0.6% у квітні-червні). Діапазон результатів окремих фондів дещо розширився і піднявся та був симетричним відносно нуля (-7.5% до +7.5%), але більшість результатів окремих фондів була негативною: *позитивні показники мала рівно третина фондів змішаних інвестицій* (після 50% у 2-му кварталі). Із них знову два таких фонди були й у 3-му кварталі доходнішими за вклади у гривні, 13 – доходнішими або менш збитковими за житлову нерухомість у столиці (у гривні), 16 – за «золоті» депозити, 18 – випередили індекс ПФТС, 20 – індекс УБ та усі 21 були доходнішими або менш збитковими, ніж банківські річні строкові депозити у доларах США та в євро.

Фонди облігацій, які лідирували за доходністю серед усіх секторів ІСІ протягом перших двох кварталів 2019 року, у 3-му зазнали її падіння у негативну зону – до **-0.5%** (із +1.5% у 2-му кварталі). *Три з п'яти таких ІСІ мали позитивні результати за липень-вересень*, що несуттєво відставали від доходу за гривневими депозитами, а у порівнянні з валютними депозитами знову мали кращі результати.

3. Резюме

У липні-вересні 2019 року українська індустрія управління активами інститутів спільного інвестування продовжувала кількісно й вартісно зростати, хоча за окремими індикаторами відбулися й деякі негативні зміни.

Ключовими трендами галузі управління активами в Україні у 3-му кварталі 2019 року були:

- Зменшення кількості КУА другий квартал поспіль, однак лише на одну компанію (у Києві);
- Продовження, хоч і дещо сповільненого, росту кількості зареєстрованих ІСІ та прискорення – кількості сформованих («визнаних») ІСІ майже винятково за рахунок венчурних фондів; також, на відміну від 2-го кварталу, – зменшення як кількості ІСІ, що перебували у процесі ліквідації

Фонди акцій, склад яких у 3-му кварталі 2019 року дещо змінився (вибув один і додався інший колишній фонд змішаних інвестицій, всього їх залишалося 5), зазнали зниження середньої доходності більш ніж удвічі – до **-5.1%** (із -2.4% у 2-му). *Усі з 5-ти таких фондів показали зниження вартості своїх сертифікатів за 3-й квартал* (після 20% зі зростанням у 2-му). Проте один фонд показав менші збитки, ніж вони були за житловою нерухомістю у Києві та «золотими» депозитами, а чотири фонди мали кращі результати, ніж за індексами УБ і ПФТС та за валютними вкладками у банках. А от **«інші» диверсифіковані та спеціалізовані фонди із публічною емісією**, яких у 3-му кварталі 2019 року стало на один менше (всього два – незмінні з початку року – відкритий та інтервальний ІСІ), за цей час показали середні **-1.9%** (після -1.2% у 2-му) і, таким чином, випередили фонди акцій.

За 9 місяців 2019 року лідерами за середньою доходністю серед різних секторів ІСІ залишалися **фонди облігацій (+2.7%) та відкриті ІСІ (+1.1%)**, а найменшу доходність мали **фонди акцій (-5.3%) та інтервальні ІСІ (-2.1%)**.

За рік, станом на кінець вересня 2019 року, найменше з-поміж усіх секторів ІСІ принесли своїм інвесторам **закриті ІСІ з публічним розміщенням (-7.7%) та фонди акцій (-1.4%)**, а найбільше – **фонди облігацій (+9.6%) та відкриті ІСІ (+5.4%)**.

на кінець вересня, так і нових фондів, які ще не досягли нормативів;

- Незначне сповільнення зростання сукупної вартості активів ІСІ та прискорення – чистих активів; позитивна динаміка – знову майже цілком завдяки сектору венчурних фондів, а також інтервальних, у той час як інші сектори зазнали скорочення чистих активів; при цьому:
- Знову майже непомітне зниження ВЧА відкритих ІСІ за квартал та більш суттєве – з початку 2019 року та за останній рік; квартальна динаміка була зумовлена, переважно, динамікою вітчизняного фондового ринку в цей період, а річна – більшою мірою чистим відтоком капіталу із цих ІСІ, що удвічі

- перевищував скорочення їхніх чистих активів рік;
- Продовження майже усіх тенденцій попередніх кварталів стосовно кількості інвесторів ІСІ та обсягів вкладень у них, що належать різним категоріям інвесторів, в абсолютному вимірі та відносно сукупної ВЧА секторів ІСІ, зокрема:
 - незначне зменшення кількості інвесторів в ІСІ – знову переважно за рахунок юридичних осіб-резидентів, у той час як кількість фізичних осіб-резидентів серед інвесторів ІСІ зросла;
 - стрімке нарощення сукупних коштів роздрібних інвесторів - резидентів України та – як наслідок – їхньої ваги у сукупній ВЧА венчурних фондів та ІСІ в цілому; разом із цим – подальше скорочення коштів цих інвесторів у відкритих фондах;
 - зниження ваги підприємств - резидентів у ВЧА венчурних ІСІ та усіх ІСІ в цілому, попри зменшення їхніх сукупних вкладень тільки у закритих (крім венчурних) та інтервальних фондах;
 - зростання сукупних коштів фізичних осіб - нерезидентів у всіх секторах фондів із публічним розміщенням, а інвесторів – нерезидентів загалом – у венчурних та в ІСІ у цілому; однак, на відміну від 2-го кварталу, –

деяке зниження їхньої ваги у чистих активах ІСІ, через більш активне нарощення коштів інших категорій інвесторів;

- Збільшення частки цінних паперів (зокрема, ОВДП) в активах ІСІ в цілому та в усіх секторах за типами фондів та способами розміщення, крім відкритих; одночасно з цим – зростання сукупної вартості вкладень у фондові інструменти у венчурних фондах, а також закритих ІСІ з публічним розміщенням та в інтервальних;
- Подальше зниження квартальної доходності різних секторів ІСІ за типами фондів, способами розміщення та класами активів загалом, однак збільшення кількості секторів із позитивними середніми показниками і окремих фондів, які забезпечили зростання вартості своїх сертифікатів чи акцій та бути доходнішими, або менш збитковими, ніж валютні й «золоті» депозити, нерухомість та індекси акцій.

Загалом, у 3-му кварталі 2019 року і далі посилювався попит інвесторів на венчурні КІФ, що підтверджувало ефективність цього механізму приватного фондування проектів та підприємств в Україні. А серед ІСІ, що інвестують переважно в інструменти фондового ринку, все більшою популярністю користувалися державні облігації.

Додаткова інформація про ІСІ на сайті УАІБ:

- Довідник ІСІ: [Фонди в управлінні](#)
- [Ринок у цифрах](#)